

גמ' לעיל ע"ב בסוף הסוגיא של דבר הגורם, ונחלקו אביי ורבא אם ימי לידה עכ"פ עולים, ונוגע נמי לגמ' לח, א. ואמר אביי מנא אמינא לה דימי לידה אינן עולים דתניא וכו' כימי נדתה. פירש"י דאביי יש לו היקש של ימי לידה לימי נדה, מה ימי נדה לא יתכן ליעשות זבה דהרי היא בימי נדות, וה"ה אינו עולה לזיבה דהיא נדה ולא זבה, ה"ה נמי ימי לידה כמו דאינו ראוי לזיבה ה"ה אינו עולה. וכתב רש"י דימי לידה אינו ראוי לזיבה דקיי"ל לעיל דבעינן דם מחמת עצמה ולא מחמת הולד.

ובתוס' הרא"ש תמה ע"ז דזה מיעוט רק מדם קושי, אבל כאן הנידון בדם בימי טומאה אחר הלידה, ואין ראיה מדין דם קושי לעיל דאינו ראוי לזיבה. ולכן פ"י דכ"ז חלק מההיקש, דה"ה ימי טומאה אינו ראוי לזיבה ואינו ראוי לעלות לספירה.

וכתב הסדרי טהרה (קצד סוף סק"ה) דמבואר ברש"י חידוש דדין דם קושי אינו רק ללפני לידה, אלא אדרבה לפני לידה תלוי אם הוא בקושי או בשופי, אבל אחר הלידה כל הדמים שרואה בימי טומאה דנים שהכל מחמת הולד, ולכן אינו ראוי לזיבה, והכל נכלל בדם לידה, ולא רק הדם של שעת הלידה ממש. ואפי' אם ילדה בשופי מ"מ דם אחר הלידה הוי בכלל דם קושי מחמת הולד.

ולמעשה מפורש כן בתורי"ד (לז, א) דכל הדם של אחר הלידה לעולם הוי בכלל דם קושי דנקרא מחמת הולד. וע"ע לשון רש"י סנהדרין (פז, א) דדם קושי טהור לפני הלידה וכ"ש לאחר הלידה. [ולעיל דף לו הבאנו מחלוקת כע"ז אם דם לידה רק בשעת הלידה או כל דם אחר הלידה, ע' רעק"א לו, א ואור שמח איסורי ביאה ז, ד].

והנה, בעיקר הגמ' כאן דיולדת דטמאה ז' או י"ד וראתה דם דלא נעשה זבה אפי' אם היא בימי זיבה, ורש"י מפרש הטעם דהוי דם קושי, ולתוס' הרא"ש הוא היקש מימי נדה, בבעל המאור (שער הפרישה אות ד) כתב דהטעם פשוט דהרי כבר טמאה משום לידה ולא יתכן לטמאה עוד מדין זיבה דשבע לה טומאה.

ולמעשה ברש"י סו"ס משמע דבעצם יתכן דנעשה זבה אפי' אחר הלידה, ורק הדם הוי כדם קושי. וא"כ ק' למה בימי נדות לא נעשה עוד פעם נדה, ונפק"מ בעוד ראייה ביום ו' למה לא נעשה נדה ז' ימים. ובע"כ כבר היא טמאה נדה וא"א להיות נדה עו"פ, ואילו זיבה הוי שם אחר ויתכן להיות זבה אפי' כבר טמאה לידה.

ועכ"פ בעיקר גרסת רש"י תמה באור שמח (איסורי ביאה ז, יא) מה בכלל התלייה למה כיון דאינו ראוי לזיבה אינו עולה מה שייך זה לזה, וע"ש שהאריך בביאור שיטת הרמ' וגורס כל הגמ' להיפך, ע"ש.

וכ"ז נוגע לדברי הגמ' כאן לח, א דאמרו בגמ' ת"ר יש רואה ק' יום ובלי זיבה וכו', וקמ"ל דאפשר לפתיחת הקבר וכו'. ולעיל הבאנו מחלוקת ראשונים דדעת תוס' לעיל דפתיחת הקבר הוי סיבה בפנ"ע ואינו נכלל בדם קושי, אבל הראשונים ס"ל דגם דם זה בכלל דם קושי, והבאנו מהרמ' איסורי ביאה (ז, ד) עוד יותר דאפי' בשופי הוי בכלל דם קושי, ע' מ"מ שם דאין לך אונס גדול מזה, וכפשוטו בגמ' כאן מבואר כתוס' דאם א"א לפתיחת הקבר בלי דם אז לא הוי דם קושי. וכן מפורש בתוס' (ד"ה מאי) דכאן בגמ' מיירי אפי' בבן קיימא ואעפ"כ יש טומאה בדם בפתיחת הקבר.

אבל הראשונים לשיטתם פירשו דכאן אין לדון מדין קושי, דאיירי בנפל, ואין קושי לנפלים ולעולם בבן קיימא אינו כן.

והנה, רש"י כאן הואיל ובלא קושי ראתה וכו', והיינו דאם ראייה ג' היה בקושי טהורה, ובע"כ איירי בבן קיימא ולא בנפל וכדעת התוס', דבנפל אפי' בקושי טמאה, או אפי' בנפל כמ"ד יש קושי לנפלים, וכן דקדקו בפתחי נדה וערל"נ. והקשה הערוך לנר מדברי רש"י הנ"ל (לז, ב) דכל דם אפי' אחר לידה בכלל דם קושי, הרי דאינו תלוי בקושי בפועל אלא אם בא מחמת הולד, וא"כ ה"ה פתיחת הקבר. ות' הערל"נ דבע"כ רש"י מחלק בין דם אחר הלידה דאז הכל מחמת הולד ואפי' בשופי לדם לפני הלידה, וגם פתיחת הקבר הוי לפני הלידה, ולכן רק בקושי נתמעט. [ומ"מ צ"ב למה א"כ מיירי בלי קושי אפי' בקושי נמי סו"ס הוי סיבה אחרת ויל"פ].

גמ' ריש לח, א מחלוקת רב ללוי וללשנ"ק נחלקו אם אחר י"א יום טהורה דעכ"פ ראוי לספירת זיבה. ואמר ר"א בר אבהו דלפי רב דראוי לספירה נמי בכלל ימי זיבתה, א"כ ה"ה ימים הראויים לספירת סתירת זבה. ופירש"י א"כ בכל הימים אחר י"א יום לעולם ראוי לסתירה אם ספרה ו וראתה וכו', וא"כ לעולם יש טהרה של דם קושי, ולפי"ז דין הברייתא דבימי נדה נדה היינו בהתחיל בימי נדות ולא ראתה בי"א יום. והנה, בחזו"א (קכא כז) דאם תלוי בסתירה א"כ בעינן ג' ראיות של קושי בימי זיבה, ולכן אח"כ יש לדון מדין סתירת זבה, אבל אם לא ראתה ג' פעמים בי"א יום ליכא דין של סתירת הספירה.

ולמעשה לפי"ז רש"י היה יכול לפרש באופן דאפי' ראתה בימי זיבה לא ראתה אלא ב' ימים, וכן אם ראתה אפי' ג' ימים בהפסק, ועדיין הוי דם קושי דהשופי היה רק מן הדם ולא מן הצער נמי אין כאן דין המשך אח"כ דלא הוי זבה גדולה, וריהטת לשון רש"י ל"מ כן.

והנה, ללשנ"ב אמר לוי דבעינן ימים הראויים להיות בהם זבה גדולה. ויש כמה פירושים בראשונים, פשוט לשון הגמ' משמע דאפי' בתוך י"א יום רק בימים הראויים לזבה גדולה, ופי' התוס' בשם רש"י לאפוקי י' וי"א דאינו ראוי לעצמם בלי ט'. והביאו מהר"ח שפי' לאפוקי יום א' וב'. ולמעשה כבר העירו בגליון דברש"י לפנינו ל"מ כן, אלא בעינן ממש ראיות של זבה גדולה.

ולכאורה צ"ע דלפי"ז כיון דלגבי זבה קטנה ליכא מיעוט, כל פעם דנעשה זבה גדולה ונתמעט בדם קושי מ"מ למה לא נשארה עכ"פ זבה קטנה, ובלשון הגמ' משמע דטהורה, וכי עכשיו גם ראיות הראשונות דנים כחלק מזיבה גדולה. ופי' החזו"א (קכא, ל) דגם לרש"י תלוי בימים, ורק רש"י ס"ל דבלי ראיה לא נקבע ימים אלו כימי זיבה גדולה, אבל עכשיו שראתה בהם הוי מיעוט מצד הימים, ולא רק מצד דין זיבה גדולה, ע"ש.

{טעם למה אין קושי לנפלים}

גמ'. א"כ יש מקשה כל ימיה וכו' אין קושי לנפלים. ובתוס' לעיל (כא, א) כתבו דיש מחלוקת בזה ויש תנאים דס"ל דיש קושי לנפלים. והנה, בעיקר דין זה למ"ד אין קושי לנפלים, האחרונים נתקשו בטעם הדבר, ע' סדרי טהרה (קצד, ה), וכן בחידוד הלכות להלן ע"ב) וכן בחי' חת"ס כאן, דלכאורה סו"ס יש מיעוט מחמת ולד וא"כ מהיכ"ת בנפל שאני סו"ס אינו מחמת עצמה והוי מחמת ולד.

ונחלקו הסדר"ט וחת"ס בביאור הדבר, ויש נפק"מ ביניהם, דבסדרי טהרה דקדק מלשון רש"י דדינא הוא דכל ההיתר הוא רק אם היה לידה ובע"כ כך נמסר מההל"מ ללמוד דין היתר של דם קושי רק במקום דיש לידה. וכן באמת מצינו להלן ביוצא דופן (מא, א) דרק לר"ש דהוי לידה הוי דם קושי ובע"כ תלוי בשם לידה, ולא דיש נפק"מ במציאות אלא דינא והלכה הוא דבעינן לידה לטהרת דם קושי.

אבל בחת"ס כתב דלגבי נפלים יל"פ דכל הדין מחמת ולד הוא רק אם חי ודחף לחוץ, אבל בנפל אין כח הזה במציאות להוציא הדם ולכן אינו נחשב כ"כ כמו לידה רגילה, ולכן אינו בכלל מחמת ולד.

וכתב החזו"א (קכא, לו) דלפי"ז יוצא אם אינו נפל אלא מת בשעת הלידה ממש, אז כיון דהיה חי בשעת הקושי עדיין יש היתר של קושי וסתימת הגמ' משמע דדין זה תלוי אם הוא נפל, ולהנ"ל אינו תלוי בזה אלא אם היה חי בשעת מעשה ובע"כ כתב בסדרי טהרה דדינא הוא דבעינן לידה, ולכן אם אך למעשה היתה לידה אז יש טהרה אבל בלי לידה ליכא טהרה.

{סוגיא דשיפורא גרים}

תוס' ביארו דלר"י דיולדת לט' נמי למקוטעין תלוי בחדשי הלבנה, ובסו"ד כתבו דאפי' בתחיל עיבורה נמי ט' חדשים היינו שעברה ט' ר"ח בחדשי הלבנה. ונמצא לפי"ז דיולדת לט' משכח"ל בשבעה חדשים ועוד ב ימים, יום א' בסוף חודש ללבנה ועולה לה לחודש, ועוד יום לחודש ט'. וכ"כ התוס' הרא"ש להדיא כאן לשיטת התוס'.

וזה נוגע מאד לדינא, ע' שו"ת מהר"י מינץ (סי' ו) דלפי"ז ביולדת לז' משכח"ל דתלד אחר ה' חדשים ויומיים ששיפורא דר"ח גרים ועברה ז' ר"ח. ונפסק לדינא ברמ"א (אבהע"ז סי' ד סי"ד) דאשה שנתעברה מבעלה סוף סיון וילדה בתחילת כסלו אע"פ דאין ביניהם רק ה' חדשים לא חיישינן לבנה שהיתה מעוברת קודם לכן דהחדשים גורמים והו"ל בן ז'. וע' שו"ת אור שמח (סי' לה) גרס כן בתוס' הרא"ש, ולפנינו הוא בסוגריים דיולדת לה' ויומיים, והוא כמהר"י מינץ.

ובנו"כ שם נתקשו מגמ' מפורשת בכתובות (לט, א) דבפחות מו' חדשים לא יתכן לידת בן קיימא, ע"ש בחלק"מ ובית שמואל. ובנצי"ב כאן דן דהגמ' שם דלא כר"י, ואה"נ לר"י דשיפורא גרים משכח"ל שפיר. וע' אור שמח שם משכ"ב.

חסידים הראשונים וכו'. רש"י מפרש דחששו לחילול שבת של הלידה עצמה, והטעם שהחמירו על עצמן בג' לילות ליל ב' וליל ג' היינו דהוי ספק מתי הזרע נקלט וכמו שאמר שמואל דאין אשה מתעברת ויולדת אלא לרע"א או רע"ב רע"ג יום.

אבל בחי' הר"ן מפרש דבאמת החסידים חששו נמי לחילול שבת של ג' ימים אחר הלידה, ולכן הקפידו שיהיה שבת כבר אחרי ג' ימים, אבל מצד קליטת הזרע לא חששו, ופי' דכיון דרוב פעמים נקלט מיד ממילא לא חששו לצד שלא יקלט מיד, ע"ש היטב.

ובאמת הוא חידוש גדול לדינא, ודבר זה כתב הפלתי (יו"ד סי' קצו סק"ח) מעצמו דרוב הוא מיד, וכן השיב הנהיבות לרעק"א בתשובת רעק"א סי' צ. וכתב לו רעק"א דבאמת יש להוכיח מראשונים בכמה מקומות

דליכא רוב כזה דנקלט מיד, וכן כתב לדייק מדברי התוס' בסוגיין שכתבו דא"א לידע בדרך כלל מתי נקלט הזרע וכו' דאפשר לא נקלט מיד, ולמה לא נילך אחר רוב, ובע"כ ליכא רוב דנקלט מיד. ובתבואות שור (טו, טז) כתב דאין מקור כלל לומר דיש רוב דמהיכ"ת, אבל כתב בשו"ת דברי חיים (דיני יבום ס"א) דבחי' הר"ן כאן לפנינו מפורש כן כסברת הפלתי, והגם דבשא"ר אינו מבואר כן מ"מ בר"ן מפורש כפלתי. וע"ע אמרי בינה דיני יו"ט סי' יד, ופרדס רימונים פתיחה ל' קצו פ"ג ח"ב אות ח ואות יא אריכ"ד בזה.

{מחלוקת ר"א ורבנן במשנה בדם קושי באמצע ימי טוהר} שיטת ר"א דדם טוהר רק דם רגיל אבל דם קושי היות שהוא מחמת וולד טמא אפי' בימי טוהר, ואילו רבנן מטהרים. ורבנן השיבו לר"א שיש ק"ו מדם שופי וכו'. והראשונים נתקשו בטעמיה דר"א סו"ס יש טהרה של דם טוהר ומהיכ"ת דם קושי צריך מקור לטהרה. וכתבו התוס' ד"ה דיו דמקורו של ר"א מדברי רבא להלן בגמ' שיש דרשה של וטהרה ממקור דמיה ולא מחמת וולד וכו', וזה גזה"כ דדם קושי שאני, ורבנן הוצרכו מה"ט לק"ו. ובאמת מפשטות לשון רש"י ל"מ כן, אלא דרשת רבא הוא עוד טענה לרבנן, אבל ר"א עצמו אינו מגזזה"כ אלא מסברא, וע' חידוד הלכות באורך, ומשמע דלר"א הטהרה הוא מסברא. ובאמת יש לציין כאן דכל המחלוקת כאן רק בדם קושי אבל אם ילדה ממש בימי טוהר, ע' כריתות ז, ב במשנה דהדמים טמאים, וע' רש"י כאן בקצרה שהעיר בזה, דלכו"ע אפי' אם יש טהרה של כל דם טוהר מ"מ דם לידה טמא. והיינו דודאי אם ילדה יש שבוע או שבועיים של טומאה, דטומאת לידה לחוד וזה ל"ש לטומאת ימי טוהר מצד הדם. אבל מבואר שם דלא רק יש טומאת ז' או י"ד אלא גם עיקר הדם של הלידה טמא, ואין על הדם טהרת דם טוהר, ולרבנן גרע מדם קושי. וא"כ יתכן דלר"א כמו דם לידה אינו בכלל דם טוהר, כמו כן דם קושי נחשב מחמת וולד וכבר יש עליו תורת דם לידה ומה"ט אינו יולדת בזוב, וממילא ה"ה בימי טוהר אין טהרה של דם קושי כמו דלכו"ע אין טהרה של דם לידה. ולרבנן י"ל דם קושי הוא סתם הלכה של דם מחמת וולד ולא דדם הזה דנים כמו דם לידה. ועכ"פ איך שיהיה מבואר בכריתות שם דדם לידה חלוק מדם קושי. והנה, במשנה פירש"י ההיכ"ת שילדה בימי טוהר או בעוד עיבור ואז הוי נפל ולא בר קיימא, או בתאומים כמו יהודה וחזקיה בני ר"ח. וכתב הר"ן דאם איירי בנפל הלא אין קושי לנפלים וא"כ כל הטומאה לר"א הוא דחל עליו תורת דם קושי מחמת הולד, ולזה בעינן לידה כמבואר לעיל, וא"כ בנפל דאין קושי גם לר"א הוי סתם דם טוהר. [ואפי' להנ"ל דמשמעות רש"י דטהרת ר"א מסברא דהוי דם לידה, הלא רק דם קושי נחשב כדם לידה, ובנפל לא הוי דם קושי]. וכתב הר"ן דבע"כ ס"ל לפי"ז לתנא זו דיש קושי לנפלים. ורש"י פי' עוד ביאור למ"ד אין קושי לנפלים. וראה עוד בחידוד הלכות מדברי הרמ' בפיה"מ עוד היכ"ת כאן במשנה דילדה בימי טוהר, וע"ש שהאריך דתלוי בדין קושי לנפלים.